

Ἑβδομαδιαία πολιτική καὶ κοινωνική ἐπιθεώρησις ἐκδιδόμενη ὑπὸ Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ
πρόγραμμα ἔχουσα τὸν ΕΛΕΓΧΟΝ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν.

ΕΤΟΣ Ζ'. — ΑΡΙΘ. 280 || ||

ΦΩΣ ΠΑΝΤΟΥ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ, 10 Δεκεμβρίου 1919

Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

ΘΕΜΕΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

(Δικαίωμα ἀναδημοσίευσως ἐπιφυλαγμένον)

(5) (5)

(Συνέχεια ἀπὸ φύλλον ἀριθ. 279)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIII

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Ὅταν κατεβῆ στὸ μυαλουδάκι κανενὸς παι-
διοῦ νὰ ρωτήσῃ: — Γιατί, κύριε, πρέπει νά-
μαστε παλληκάρια καὶ νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια;
Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰπαντήσῃ: — Γιατ' εἶναι
ὁμορφο αὐτό, παιδάκι μου.

Καὶ δὲ θὰ πῆ ψεμα.

Τὸ ὄραϊο. Νοιώθω τὸν ἑαυτό μου πολὺ ἀ-
νηθικο, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἡ-
θικότητα αὐτῆ Θεῆ, πού λέγεται Ὁμορφιά. Ἐ-
χουμε τόσο ξεπέσει ἡμεῖς οἱ Ῥωμοὶ αἰσθητι-
κῶς! Ἐχουμε τόσο συγχύσει τὴν ὁμορφιά μὲ
τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴν ἡθικότητα μὲ τὴν ἀ-
σκήμια! Καὶ ἡ σύγχυση αὐτὴ δυστυχῶς προῆρ-
θε ἀπὸ τὴ λογία τάξῃ τοῦ Ἔθνους: ἀπὸ τὸν
Κλῆρο καὶ τὰ Σχολεῖα. Ἡ τέχνη, ἡ ψιλὴ τέ-
χνη μᾶς χάρισε τὴ σύγχυση αὐτή. Ἡ τέχνη τῆς
ζωγραφικῆς, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.
(Ἀφίνουμε τὴν ἀρχιτεκτονική, τὴ γλυπτική καὶ
τὸ χορὸ ὡς δευτερεύοντα). Ρίξτε μιὰ ματιὰ
προσεχτικῆ στὶς ἐκκλησίαις μας ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ
στὴ νέα φιλολογία μας ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ μὴ
ὁμολογήσετε πὼς τὸ ζάβωμα τῆς καλλιτεχνίας
μᾶς ἐξάβωσε τὸ αἰσθητικὸ μας. Κι' ὅσο ἦταν τὸ
Ἔθνος στὴ δουλεία, δικαιολογημένη ἄς εἶναι
ἡ τερατώδεια αὐτὴ κατάστασις. Μὰ ὅταν τὸ

Ἔθνος λευτερώθῃ, πὼς τὴν ὑπέφερε; Κα-
πὼς τὴν ὑποφέρει ἀκόμη κάτου ἀπὸ τὴν ἐκατό-
χρονη εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῆς ἐλευθερίας;

Θὰ πῆ πὼς εἶμαστε ἀκόμη ἐσωτερικὰ βάρ-
βαροι, μισοάγριοι, καὶ πρέπει τὸ Κράτος νὰ
βιαστῆ, γιὰ νὰ χάνεται τὸ Κράτος. — Καὶ εἶχαν
οἱ λόγοι θησαυρὸ στὰ χέρια τους, γιὰ νὰ τὸν
δουλέψουν καὶ τὸν πολλαπλασιάσουν καὶ νὰ σώ-
σουν τὸ Ἔθνος ἀπὸ τὴ σημερινή του αἰσθητι-
κὴ κατὰπτωσις: Εἶχαν τὰ λαϊκὰ τραγούδια, τὴν
ἀνεκτίμητη γλωσσικὴ καὶ πνευματικὴ κληρονο-
μιὰ τῆς ἀρχαιότητος. Μὰ δὲν τὰ εἶδαν, οὔτε
τὰ γάπησαν. Τὰ ἐχαράκησαν ὡς χυδαῖα καὶ τὰ
πέταξαν. Καὶ κάθε πονετικὴ φωνὴ πού ἐβγαίνε
γιὰ διαφέντεμά τους, τὴν ἀναθεμάτιζαν. Μὰ
καὶ κάθε φωτεινὸς νοῦς πού ἐβλεπε τὴν ἀλήθεια
— ὁμορφιά, δὲ θυσιάζονταν γιὰ αὐτή, γιὰ
δὲν εἶχε τὴν παλληκαριά νὰ φανῆ ἀνώτερος ἀ-
πὸ τὴν ἐποχὴ του, καὶ νὰ ὑπομείνῃ τὸ ἀνάθεμα
ἀπὸ τὸ μονοπώλιο τῶν γλωσσαμυντόρων.

— Ὁ δάσκαλος, εἶπαμε, ἀπαντώντας στὸ
ἐρώτημα τοῦ παιδιοῦ, θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν παλ-
ληκαριά καὶ τὴν ἀλήθεια ὡς ὁμορφιά. — Τί ἰ-
δέα μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ τὸ στρεβλωμένο αἰ-
σθητικὸ τοῦ παιδιοῦ τότε γιὰ τὴν παλληκαριά
καὶ τὴν ἀλήθεια; θὰ φαντασθῆ βέβαια τὴν παλ-
ληκαριά καὶ τὴν ἀλήθεια σὰν καμμιὰ ἀγιογρα-
φία, σὰν μωρουδίστικη γελοιογραφία δηλαδή,
ἢ σὰν τὸ χερουβικὸ τοῦ ρινόφωνου δεξιοῦ ψάλ-
τη τῆς ἐκκλησίας, ἢ σὰν τὰ δίστιχα τοῦ Σού-
τσου, πού ἐκ παραδόσεως τὰ ἐπαναλαμβάνει ὁ
θεῖος του, ὅταν θέλει νὰ ἐπιδείξῃ ἐξυπνάδα καὶ
... μάθησι! — Δυστυχισμένα μας Ῥωμιό-
πουλα!...

Γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ παιδί νὰ λευτερωθῆ ἀ-
πὸ τοὺς βραχνάδες τούτους καὶ γιὰ νὰ διορθω-
θῆ τὸ αἰσθητικὸ του, πρέπει νὰ τοῦ παράσχου-

με τὸ ὥραϊο ἀφθονοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα πού θὰ πατήσῃ τὸ κατώφλι τοῦ σχολείου. Τὸ ὥραϊο εἶνε τὸ εἰδικώτερο κίμασμα πού θὰ φέρῃ τὴ ζύμωση πού θέλουμε στὸ ἔδαφος τῆς ψυχῆς του. Πρέπει νὰ βουτηχτῇ ἡ παιδικὴ ψυχὴ στὸ ὥραϊο τόσο, πού νὰ μισήσῃ τὸ ἀσκημο. Νὰ ἀγαναχτήσῃ γιὰ τὴν ἀσκήμια. Καὶ γιὰ νὰ βουτηχτῇ στὴν ὁμορφιά τὸ παιδί, πρέπει νὰ τὴ ζήσῃ.

Καὶ θὰ τὸ κατορθώσῃ μὲ τὴ γυμναστικὴ, συνδυασμένη καὶ ἀδερφωμένη μὲ τὴν ὑγιεινὴ. Ἡ συνδυασμένη ἀσκήση θὰ τοῦ δώσῃ τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ τὴν ὑγεία, καὶ ἡ ὑγεία θὰ τοῦ χαρίσῃ τὴ ζωντανάδα καὶ τὴν ὁμορφιά. Δὲ φτάνει νὰ παρέχουμε τοῦ παιδιοῦ ὁμορφὴ περικυκλωσιά. Πρέπει νὰ νοιώθῃ τὸν ἑαυτό του ὁμορφότερο, νὰ τὸν νοιώθῃ μικρὸ βασιλέα τῆς ὁμορφιάς μέσα στὴν ὁμορφὴ περικυκλωσιά του. Οὔτε δαπάνες, οὔτε θυσίες πρέπει νὰ λυπηθῇ τὸ Κράτος γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτό: Τὸ σχολεῖο — κλουβὶ γιὰ τὸ παιδί, — πρέπει νὰ εἶναι κλουβὶ χρυσὸ καὶ περίτεχνο, μαγεμένο παλάτι, στολισμένο μὲ τὰ ὁμορφότερα προϊόντα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης. Κήποι καὶ δέντρα καὶ νερὰ καὶ βρύσες μαρμαρένιες κί' ἀγάλματα καὶ ζωγραφιές, τὸ κτίριο θαῦμα ἀρχιτεκτονικῆς καὶ λιτῆς κομποπρεπειᾶς. Γυμναστήριο φανταστικῶς ὥραϊο, λουτρὰ τὰ ἴδια. Κάθε σχολεῖο θά'χῃ ἓνα μὲ πλούσιο μισθὸ μουσικὸ ἐκτελεστῆ βιρτουόζο, ἢ μιὰ μικρὴ ἢ μεγάλῃ ὀρχήστρα, νὰ παίξῃ τὰ ἐκλεχτότερα κομμάτια στὰ διαλείμματα. Φορεσιές λιτές, φιλόκαλες, ὑπερβολικὰ φιλόκαλες καὶ ὁμοιόμορφες. Γυμναστικὴ καὶ ὑγιεινὴ ἐφαρμοσμένη μιὰ ὥρα τὸ πρωῖ καὶ μιὰ ὥρα τὸ βράδυ κάθε μέρα, ἀπὸ εἰδικούς δασκάλους ἐπίτηδες διαλεγμένους στὸ κορμὶ καὶ στὴν ἡλικία. Καὶ ὅ,τι ἄλλο στὴν ἀνέφικτὴ τελειότητά του μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ἢ ἀνθρώπινῃ ἠθικῇ ὥραιοπάθεια.

Αὐτὰ ὅλα ὅμως θὰ ἐκτεθοῦν λεπτομερέστερα στὴν ἀναθεώρηση καὶ συστηματοποίηση τοῦ πρόχειρου τούτου σχεδιασματος. Ἄς προσπαθήσουμε τώρα νὰ δείξουμε ἀπὸ μακριὰ τὸ δρόμο πού πρέπει νὰκολουθήσουμε, γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ σκοπὸ τοῦ κεφαλαίου τούτου:

Τὸ νὰ ὀρίσῃ κανεὶς τὸ ὥραϊο μοῦ φαίνεται

πρῶτα ἀδύνατο, ὅσο ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου. Μὰ καὶ ἄσκοπο στὸ θέμα μας. Ἐμᾶς δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ ὀρισμὸς τοῦ ὥραϊου, τοῦλάχιστον ὁ φιλοσοφικὸς ἀντικειμενικὸς ὀρισμὸς. Ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει ποια ὥραϊα νὰ μαζέψουμε γύρω στὸ παιδί, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ τοῦ ἀναλύσουμε φιλοσοφικὰ τὸ ὥραϊο, παρὰ νὰ τοῦ ποτίσουμε καὶ τοῦ ταΐσουμε τὰ ὥραϊα γιὰ νὰ τοῦ γίνουν συνήθεια, νὰ τοῦ γείνουν πάθος. Χρειάζεται λοιπὸν προσοχὴ στὴν ἐκλογή τοῦ ὥραϊου, γιὰ νὰ μὴ κατάντησῃ ἡ ὥραιοπάθεια τῶν τροφίμων μας ἄρρωστη καὶ ζαβὴ. Κανεὶς δὲν πιστεύω νὰ μὴν παραδεχτῇ τὴν ἰδέα ὅτι τὸ ὥραϊο τοῦ παιδιοῦ μας κήπου πρέπει νὰ εἶναι ἠθικὸ. — Μὰ — θὰ ρωτήσῃ κανεὶς: — Ἐχει λοιπὸν καὶ ἀνήθικο ὥραϊο;

Ὅχι. Τὸ ὥραϊο ὡς ἰδέα δὲ διαιρεῖται. Δὲν πρέπει νὰ διαιρεῖται. Εἶναι ἓνα καὶ ἀδιαίρετο. Τὸ ὥραϊο εἶναι ἠθικὸ καὶ μόνο ἠθικὸ. Κάθε τι πού εἶναι ἀνήθικο, δὲν εἶναι ὥραϊο. Καὶ ἀντίστροφα: Τὸ ἀσκημο εἶναι ἀνήθικο. Κάθε τι πού δὲν εἶναι ἀνήθικο, δὲν εἶναι ἀσκημο. Μὰ ἐπειδὴ μερικὰ ἀνήθικα μᾶς ἔγιναν συνήθεια μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ὥραϊου (: ἡ δολοφονία τῆς τέχνης — μουσικῆς, ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς — μέσα στὴς ἐκκλησίαις μας, τὸ παλούκωμα τῆς ποιήσεως καὶ τῆς λογοτεχνίας μέσα στὰ σχολεῖα καὶ στὴ «νεώτερον ἑλληνικὴν φιλολογίαν»! κτλ.), καὶ μερικὰ ὥραϊα τὰ ντροπέμαστε βαφτίζοντάς τα μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνήθικου (: ὁ φυσικὸς ἔρωσ, τὸ καλλίγραμμο γυμνὸ, ἡ γυμναστικὴ συνδυασμένη μὲ τὴ ψυχρολουσία καὶ τὴν καθαριότητα κτλ.), κί' ἄλλα πάλι ἀσκημα συνδυάστηκαν μὲ τὸ ὥραϊο τόσο πού νὰ τὸ ἀσκημίσουν κί' αὐτὸ (: τὸ μεθύσι μὲ τὸ λαϊκὸ χορὸ καὶ τὰ λαϊκὰ τραγούδια, ἡ ρινοφωνία μὲ τὴν ψαλμουδία κτλ.), ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ἐξορίσουμε ἀλύπητα ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ νὰ τὰντικαταστήσουμε μὲ τὸ ὥραϊο ἐκεῖνο «*πὸν διεγείρει ἠθικὰ συναισθήματα ἢ χτυπᾷ τίς αἰσθήσεις ὡς αἰσθημα εὐχάριστο χωρὶς νὰ διεγείρῃ οὔτε ἠθικὰ οὔτε ἀνήθικα συναισθήματα καὶ ὀρμές, μὰ μπορεῖ νὰ καταντήσῃ στὴ διεγερσὴ ἠθικῶν συναισθημάτων καὶ ὀρμῶν*». Ἄς παραδεχτοῦμε γιὰ τὴν ὥρα τὸν ὀρισμὸ τοῦτον ὡς ὀρισμὸ τοῦ σχολικοῦ (ἠθι-

κοῦ παιδαγωγοῦντος) ὄραίου. Ὁ ὄρισμός εἶναι ὑποκειμενικός, ὅμως κατάλληλος γιὰ τὴ δουλειά μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙΥ

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΝ ΜΑΣ

Εἶπαμε πὼς τὸ παιδί πρέπει νὰ βουτηχτῆ στὴν ὁμορφιά τόσο, πὺ νὰ μισήσῃ καὶ νὰ γαναχήσῃ γιὰ τὴν ἀσκήμια. Αὐτὴ ἡ ὥρα εἶνε ἡ ἐπίσημη ὥρα: (5ῃ τάξῃ). Ὅταν φτάσῃ αὐτὴ ἡ ὥρα, ἔχοντας συμμάχους τὴν παλληκαριά, πὺ θάναι ὄριμο πιά δέντρο στὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, καθὼς καὶ τὴν ἐλευθεροφροσύνη, πὺ θὰ τὴ ξέρῃ ὡς ὁμορφιά καὶ παλληκαριά μαζί (παλληκαριά στὴν ἐφαρμογὴ της), τότε καὶ μόνο τότε μπορούμε νὰ τοῦ ἀνοίξουμε τὸ μέσα του, γιὰ νὰ δῆ καθαρά τὴ μεγάλη ἀσκήμια τῆς ιδιοτελείας. Τότε πρέπει νὰ μισήσῃ τὴν ιδιοτέλεια, ὡς ἀσκήμια, καὶ νὰ λατρέψῃ τὸν ἀλτροῦισμόν, ὡς ὁμορφιά. **Κ** ἐπειδὴ τὰ παλληκάρια ξέρουν νὰ θυσιάζονται γιὰ τὴν ὁμορφιά, θὰ θυσιάσουμε κ' ἐμεῖς τὴν ιδιοτέλεια μας γιὰ τὴν ἰδέα τῆς εὐμενείας, γιὰ τὴν αὐτοθυσία γιὰ τὴν ὁμορφιά εἶναι κ' αὐτὴ ὄρατο πρᾶμα.

Ἔτσι τὸ παιδί μαθαίνει τὴν ἠθικὴ ἰδέα ὡς ὁμορφιά καὶ σὲ μὲ ἀνθος στολίζει μ' αὐτὴ τὴν ἀγαπημένη παλληκαριά του, καὶ μὲ κάθε θυσία προσπαθεῖ νὰ μὴν τὴ λεκιάσῃ, γιὰ τὸ αὐτὸ τοῦ προστάζει τὸ φυλετικὸ καὶ ἀτομικὸ ἀσυνείδητο ψυχόρμητο, πὺ ἀνέβηκε ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸ ἐπίπεδο τῆς συνειδητῆς νοήσεως.

Ἔτσι, προσωποποιούμε τις ἀρετὲς σὲ νεράιδες ὁμορφιάς, σὲ θέαινες οὐράνιες Ἀφροδίτες, καὶ τὴν ἠθικὴ βούληση σὲ Δράκο παλληκαριάς πὺ φωλιάζει μέσα μας ἀκοίμητος φύλακός των, ἔτοιμος καὶ στὸ θάνατο ἀκόμα γιὰ τὸ διαφέντεμά τους.

Πίσω πίσω πιά, στὴ β' ἑξαμηνία τοῦ τελευταίου χρόνου, θὰ ποῦμε στὸ παιδί πὺς ἡ ὁμορφὴ ἰδέα τῆς εὐμενείας καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, λέγεται καὶ ἠθικὴ ἰδέα, καὶ πὺς ὁ Δράκος τῆς παλληκαριάς, πὺ ἀγρυπνάει μέσα μας γιὰ τὸ διαφέντεμα τῆς ἠ-

ἠθικῆς ἰδέας, λέγεται καὶ ἠθικὴ βούληση.

* *

Ἔτσι δημιουργεῖται ὁ ἐσωτερικὸς ἠθικὸς χαρακτήρ. Ὅσο γιὰ τὸ θρησκευτικὸ, δὲν παρουσιάζει καμμιά δυσκολία: «Ἡ πίστις ἀνευ τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστὶ». Μὰ τὰ ἔργα ζοῦν καὶ βασιλεύουν στὸν τρόφιμό μας. Δὲ δυσκολεύεται πιά νὰ παραδεχτῆ πὺς εἶνε θέλημα Θεοῦ. (*) Οὔτε τὸν πειράζει σὲ τίποτε αὐτό, παρὰ ἀπεναντίας, βοηθεῖ νὰ μετριάσῃ τὸν ἐγωισμό του, τὸ μόνο ἴσως ἐλάττωμα πὺ γεννᾷ τὸ σύστημά μας, καὶ πὺ εἶναι ζήτημα ἀν εἶναι θανάσιμο ἀμάρτημα **σήμερα** γιὰ τὸ μέγαλωμα τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. — Εἴμαστε μόνο τῆς γνώμης πὺς μὲ τὸ σύστημά μας τοῦτο ταιριάζει νὰ ἰσχύσει τὸ θρησκευτικὸ μάθημα ἀπὸ τὴν ε' τάξῃ, περιορίζοντάς το στὶς προηγούμενες σὲ προσευχὲς μόνο, ὅμοιες σχεδὸν μὲ τις τωρινές, μὲ τὴ διαφορά πὺς ἡ ἀρετὴ θὰ ὀνομάζεται Ὅμορφιά, καὶ παλληκαριά ἢ ἐφαρμογὴ της. Ἔτσι θὰ παρακαλοῦν τὸ Χριστὸ τὰ παιδιὰ νὰ τοὺς κἀν παλληκάρια καὶ νὰ γαποῦν τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφιά καὶ νὰ πεθαίνουν γιὰ δαῦτες, γιὰ τὸ εἶνε τοῦ Χριστοῦ τὸ θέλημα.

(*) Ἐπάνω στὴν παραδοχὴ τούτῃ θὰ ἔπρεπε νὰ στηρίξουμε τὴ μελέτη μας, ἀφοῦ αὐτὴ ἀποτρεῖ τὴ μόνη δικαιολογία τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς ἠθικοῦ νόμου ὁποιοδήποτε. Μὰ ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἀνθρώπηκε ἀκόμα. Ἔχει τὸν ἐγωισμό παιδιοῦ, καὶ τὴν παιδαριώδη ἀπαίτηση νὰ ἀναγνωρίζεται ἡ ἠθικὴ τῆς ὄχι δουλικὴ δῆθεν, μὰ δῆθεν ἀνεξάρτητη, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει ὅτι οἱ ἠθικὲς τῆς πράξεις σὲ κάθε περίπτωση εἶναι ἀπόρροια θελήματος ἐνὸς τρίτου — ἀνωτέρου ἢ ὑπερανθρώπου ὄντος. — Γιὰ τοῦτο καταφύγαμ σ' ἓνα σύστημα πὺ γεννᾷ βέβαια τὸν ἐγωισμό, μὰ πὺ περπατεῖ παράλληλα μὲ τὴ σύγχρονη διανοητικότητα. Δὲν μπορούσαμε νὰ κάνουμε διαφοροτικά. Διαφοροτικά θὰ ἀντιγράφαμ τὸ Εὐαγγέλιο. Μὰ δὲν ὄριμασεν ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος. Βέβαια, στὸ Εὐαγγέλιο θὰ πέση μὰ μέρα ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐξαντλήσῃ ὅλα τὰ μέσα τῆς δικῆς τῆς δύναμης, ἀβαήθητης. Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴν ἀνεξαρτησία του, μὰ δὲν μπορεῖ ἀκόμα νὰ καταλάβῃ ποιὰ εἶναι. Ἀπόδειξη ὅτι δέχτηκε νὰ τοῦ σκεπάσουν οἱ ἐκμταλλευταὶ τοῦ τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὸ μέσο νὰ καταλάβῃ τὴν πραγματικὴ του θέση καὶ τὸν προσορισμὸ του πάνω στὴ γῆ.

ΤΑ ΚΑΛΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΑΣ

Τὰ εἴπαμε στὸ κεφάλαιο Χ καὶ τὰ συμπληρώνουμε.
 Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπλότητα καὶ εὐκολία του, τὸ σύστημα μας παρέχει κάποιον θέλγητρο στὸ μαθητὴ καί, τὸ κυριώτερον, δὲ χωρεῖ μέσα του ἢ ὑποκρισία καὶ ἐπομένως ἢ γυλοποίηση τῆς ἀρετῆς στὴ συνείδηση μαθητῶν καὶ δασκάλων. Ἀλλὰ τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι κ' ἂν δὲν κατορθώσῃ νὰ δημιουργήσῃ ἠθικὸ — θρησκευτικὸ χαρακτῆρα τέλειο, κατορθώνει ὅμως κάτι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ ἀξιοζήλυτο. Κάνει τὸ παιδί παλληκάρι μὲ ἀντίληψη τῆς παλληκαριᾶς τέτοια: Τὸ παλληκάρι δὲ φοβᾶται τίποτε. Ὑπερασπίζεται τὸν ἠθικὸ νόμον ἐναντίον τῆς ἀνήθικης βίας (δικαιοσύνη, ἐλευθεροφροσύνη). Μισεῖ τὴν ἠθικὴν ἀσκήμια καὶ λατρεύει τὴν Ὁμορφιὰ καὶ θυσιάζει γ' αὐτὴ μέρος τῆς εὐτυχίας του (= ὠραιοπάθεια καὶ ἀγαθοεργία).

Ἔτσι λοιπόν. Ὅταν ἓνα παιδί φτάσῃ σὲ τοῦτο τὸ ἀκαλοπάτι τῆς ἀρετῆς, μὴ φαίνεται πὼς θὰ γείνη ἄντρας πολίτης τέλειος. Μὲ τέτοιους ἄνδρες καὶ τὸ ἔθνος δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ δημιουργηθῇ θανμαστὸ πρότυπο ἀνάμεσα στὴ παγκόσμια εἰθνηκὴ διεθνιστικὴ ἀμίλλα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εἴχαμε νὰ ὑποδείξουμε ἀκόμη ὡς στηρίγματα καὶ συμπληρώματα τῶν θεμελίων μας κάποιες οὐσιώδικες ἀνάγκες, τὶς ὁποῖες ὅμως παραλείπουμε γιὰ τὴν αἰτία πού φανερόνουμε στὸν τελευταῖο παράγραφο τοῦ ἐπιλόγου τούτου.

Εἴχαμε π. γ. νὰ ἐξετάσουμε πὼς πρέπει νὰ χαρακτηριστῇ ἡ σιδερένια ἀνάγκη τῆς σαρκικῆς συμπαθείας καὶ πὼς νὰ προληφθῇ τὸ μεγάλο καὶ ἀσωτήρευτο κακὸ πού παρατηρεῖται σήμερον, δηλαδὴ ἡ «ἐσωτερικὴ ἀνηθικοποίηση», τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὴν ὠρα πού θάφισῃ νὰ συρθῇ ἀπὸ τὴν ἔλξη τῆς σαρκικῆς συμπαθείας.

Εἴχαμε ἀκόμα νὰ ποῦμε γιὰ τὸ λειτουργὸ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, γιὰ τὸ δημοδιδάσκαλο. πὼς πρέπει νὰ ἦναι διαλεχτὴ μέσα στὶς διαλεχτὲς διάνοια, φιλόσοφος δυνατὸς καὶ καλλιτέχνης δημιουργὸς σὲ ὅλα τὰ ἀνώτερα εἶδη τῆς καλλιτεχνίας, κ' ἀκόμα νὰ τονε γερμίζουν οἱ τρεῖς ἰδέες: τῆς Παλληκαριᾶς, τῆς Ὁμορφιᾶς καὶ τῆς Ἀλήθειας. Εἴχαμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ δημοδιδάσκαλος ἐπρεπε νὰ πληρώνεται μισθὸ κάτι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸν ἀνώτερον ὑπάλληλόν του Κράτους καὶ νὰ περιβληθῇ μὲ βασιλικὸ γόητρο ἀπὸ τὸ Κράτος.

Εἴχαμε νὰ ποῦμε πὼς πρέπει νὰ ἰδρυθῇ ἰδιαίτερον ὑπουργεῖο τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως μὲ προσωπικὸ

καὶ προϋπολογισμὸ ἀνώτερον ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ὑπουργεῖα μαζί, καὶ πὼς πρέπει τὸ δημοτικὸ σχολεῖο νὰ χαρακτηριστῇ μὲ νόμον ὡς ἄσυλον ἀνώτερον τῆς ἐκκλησίας καὶ κάθε ἄλλου δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἰδρύματος, μὲ τὴν ἐπιγραφή: «τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους» ἢ μὲ κάποιαν ἄλλη ἀνάλογη.

Εἴχαμε νὰ ποῦμε γιὰ τὸ σπῆτι ὅτι πρέπει νὰ υλοθετηθῇ τῇ σχολικῇ ἰδεολογίᾳ, νὰ συμμορφωθῇ δὲ πρὸς αὐτὴ καὶ ἡ δικαστικὴ νομοθεσία, καὶ κάθε δουλοφροσύνη καὶ ὑβριστικὴ ἀδιαφορία πρὸς τὸ ὠραῖο νὰ τιμωρῆται μὲ στέρηση τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Κι' ἂν τύχῃ νὰναι πατέρας, νὰ ἀποξενώνεται ἀμέσως ὡς διαφθορέας ἀπὸ τὰ παιδιὰ του, τὰ ὁποῖα νὰ υιοθετῇ τὸ κράτος.

Εἴχαμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ μας εὐκολύνεται καταπληχτικὰ, όταν ἀλλάξῃ ἡ σημερινὴ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ οργάνωση, πού χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους 1) σὲ ἀφεντιάδες καὶ δοῦλους, γεννώντας τὴν δουλοφροσύνη, 2) σὲ χορτιάτους καὶ πεινασμένους μὲ τὴν ἀναγνώριση καὶ προστασία τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, γεννώντας τὴν ἰδιοτέλεια, 3) σὲ προνομιαχοὺς ἀέργους καὶ ἀποκλήρους ἐργάτες, γεννώντας τὸ παράπονον πού ὀδηγεῖ στὸ μῖσος, καὶ 4) σὲ ἀντίμαχα ἔθνη χάριν τῆς ἐθνικῆς ἰδιοκτησίας, γεννώντας τοὺς πολέμους, οἱ ὁποῖοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰλλα τῶν κακῶν, ἀπορροφῶν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, πού ἔπρεπε νὰ ἀπαγαγῆται στὴν ἐκπαίδευση.

Καὶ πολλὰ ἄλλα λεπτομέρεια εἴχαμε νὰ ποῦμε, μὴ δὲν εἶναι ἔδω ὁ τόπος τοῦς, κατὰ τὸ διεξοδικὸ συστηματοποιημένον τόμον πού εἴβημε πρὸς ἀπὸ τὸ βιαστικὸ καὶ σὲ πολλὰ ἀπρόσχετο τοῦτο σχεδιάσμα. Κι' ὁ τόμος αὐτὸς εἴβημε μόνον μὲ μιὰ συμφωνία: Νὰ μελετηθῇ τὸ σχεδιάσμα τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἐπαίοντας, νὰ συζητηθῇ, νὰ ἐπικριθῇ. Κι' ἂν ἀποδειχθῇ πὼς ἀξίζει κάπως τὸν τίτλον του, τότε μόνον θὰ δουλέψουμε καὶ θὰ ἐκδώσουμε τὸ μεγάλο μας τόμον, σὰν ἓνα λιθάρι στὴν ἐργασία πού ὅλοι οἱ δυνάμενοι θὰ κάνουν γιὰ τὴν ἐθνικὴν ἀγωγήμας, ἢ ὁποῖα, γιὰ νὰ φθάσῃ σὲ σημεῖον πού φαντάζομαι, πρέπει νὰ ἐργαστοῦν μιὰ - δυὸ δεκάδες γερὰ κεφάλια καὶ νὰ προύσουν μὲ - δυὸ δεκάδες χρόνια. Ἄν πάλι τὸ σχεδιάσμα μόνον τοῦτο δὲ λέει τίποτε, τί νὰ κοπιᾶζω στὴν ἐπεξεργασία του; Ὁ δικός του κόπος μὲ φτάει. Ἐπιπλέον, ἄς θεωρηθῇ σιὴ σιωπὴ καὶ σιὴ λήθη, κ' ἄς πιάσῃ τὴν πέννα ἄλλοι ἀνώτεροί μου.

Ἐγραφα στὸν Ἀσώματο δάσκαλον

ἀπὸ 5 Ἰουλίον — μέχρι 16 Αὐγούστου 1918.

Ε. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

Ἀπὸ τὸ προσεχὲς φύλλον
 ἢ «ΙΔΕΑ»

ἀναλαμβάνει καὶ πάλιν
 τὸν πέλεκυν τοῦ ἐλέγχου τῆς
 μὲ ἐπιφυλλίδα τὰς «Μυτιληναϊκὰς νέετας».